

**«СТУДЕНТТЕРДІҢ ПРАКТИКАДАН ӨТУІНЕ ЖӘНЕ БОЛАШАҚ
МАМАНДЫҚҚА ДАЙЫНДЫҚ ДӘРЕЖЕСІНЕ ҚАНАҒАТТАНУЫ» атты**
сауалнама қорытындысы бойынша
ЕСЕП

Өткізу мерзімі: 2025 ж. сәуір - мамыр

Мақсатты аудитория: университет түлектері

Ақпаратты жинау әдісі: online сауалнама

Зерттеудің мақсаты: түлектердің практиканы ұйымдастыру сапасына және ары қарай кәсіби қызметке дайындық деңгейіне қанағаттану дәрежесін анықтау.

Сауалнамаға 2024-2025 оқу жылының 1239 бакалавриат түлектерінің 615/49,6% респондент қатысты.

1 сұрақ

1-диаграмма



Сауалнама бірнеше жауап нұсқасын таңдауға мүмкіндік берді, бұл уәждеменің кешенділігін көрсетеді. Сауалнама нәтижелері бойынша мамандық таңдауға әсер ететін негізгі, орташа және маңызды емес 3 факторды анықтауға болады.

Ең бастысы:

1. **Мүдделерге сәйкестік:** 461 адам (75%) өздерінің жеке мүдделеріне сәйкес келетін мамандықты таңдады. Бұл ең маңызды және басым фактор.

2. **Ұсынылған пәндерді оқуға деген ұмтылыс:** 198 адам (32,2%) дайындық бағытын таңдады, өйткені олар белгілі бір пәндерді оқығысы келді және олар үшін оқу бағдарламасының құрылымы мен мазмұны таңдауда маңызды рөл атқарды.

3. **Еңбек нарығындағы бедел:** 135 адам (22%) мамандықтың беделі мен сұранысын басшылыққа алды.

Орташа әсер ету факторлары:

1. **Туыстарының пікірі:** 63 респондент (10,2%) туыстарының әсер еткенін мойындады. Студенттердің бұл бөлігі үшін таңдау отбасылық күтулермен анықталды, бірақ шешуші болмады.

2. **Мақсатты бағыт:** 49 адам (8%) мақсатты бағыт бойынша түсу мүмкіндігіне байланысты мамандықты таңдады.

3. **Басқа мамандықтар туралы ақпараттың жетіспеушілігі:** 30 адам (4,9%) басқа мүмкіндіктер туралы ақпараттың жеткіліксіздігін көрсетті.

Сонымен қатар ең аз маңызды фактор атап өтілді:

Төмен өту балл: 12 адам (2%) төмен өту шегіне байланысты мамандықты таңдады, бұл "қабылдау жеңілдігі" критерийі таңдауға әрең әсер ететінін көрсетеді.

2, 3 - сұрақ

2-диаграмма



Студенттердің басым көпшілігі (563/91,4%) мұғалім мамандығына қызығушылық танытты. Бұл түлектердің ішкі уәждемесінің жоғары деңгейін көрсетеді, болашақ мамандықты таңдауда осы фактордың маңыздылығын және педагогикалық қызметке дайындығын растайды; 53/8, 6% мұғалім ретінде жұмыс істеуге мүдделі емес, бұл жеке қалауына, мамандық туралы идеяларға немесе еңбек нарығынан күтулерге байланысты болуы мүмкін.

3-диаграмма



Респонденттердің басым көпшілігі (576/93,7%) алған мамандығы бойынша жұмыс істеуді жоспарлап отыр, бұл олардың жоғары кәсіби сенімділігі туралы айтады; **39/6,3% кәсіп бойынша жұмыс істеуге күмән келтірді немесе бас тартты**, бұл өте төмен көрсеткіш.

Жалпыланған мәлімет бойынша (2-3 диаграмма.) мұғалім мамандығына деген қызығушылық «**жоғары**» деңгейде қалып отыр: 10 түлектің 9-ы педагогикалық қызметке оң көзқараспен қарайды және мамандығы бойынша жұмысқа орналасуды жоспарлайды. Бұл көрсеткіштер педагогикаға тұрақты кәсіби қызығушылықты қалыптастыру, мұғалім мамандығының беделін нығайту, өңірдің және тұтастай алғанда елдің білім беру жүйесін тұрақты дамыту үшін кадрлық резерв құру жөніндегі университет жұмысының тиімділігін көрсетеді.

4 - сұрақ

1-кесте

Сіздің ойыңызша практиканың мәні неде?	респонденттер саны	мамандық бойынша білім алу мен оған машықтану мүмкіндігі	%	болашақ жұмыс орнын табу мүмкіндігі	%	көзге түсу мүмкіндігі	%
БАРЛЫҒЫ:	615	586	95,3	170	27,6	62	10,1

Студенттердің барлығы дерлік (**95,3%**) тәжірибенің негізгі құндылығы кәсіби білім мен дағдыларды алу деп санайды. Бұл кәсіптік даярлыққа саналы көзқарасты және мамандық шеңберінде құзыреттілікті дамытуға ұмтылысты растайды.

Респонденттердің шамамен үштен бірі (**27,6%**) тәжірибені болашақ жұмыс орнын табу тәсілі ретінде қарастырады, бұл студенттердің кәсіби жұмысқа орналасуға практикалық бағыты және тәжірибе кезінде әлеуетті жұмыс берушілермен байланыстың маңыздылығын көрсетеді.

Студенттердің тек **10,1%** - ы тәжірибенің маңызды аспектісі ретінде (мысалы, жұмыс беруші) байқалу мүмкіндігін атап өтті. Бұл мансаптық өсудегі тәжірибенің рөлін жеткіліксіз түсінуді немесе жұмыс беруші ұйымдардың студенттерді іріктеу және олармен өзара әрекеттесу процесінде белсенділігінің төмендігін көрсетуі мүмкін.

5 - сұрақ

2-кесте

Практика базалары бойынша бөлу былайша жүзеге асырылды:	респонденттер саны	университетпен	%	өз бетімен	%	туыстар мен таныстардың көмегімен	%
БАРЛЫҒЫ:	615	436	70,9	176	28,6	3	0,5

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей:

- студенттердің көпшілігі (**436/70,9%**) университет арқылы тәжірибеге бөлінген. Бұл студенттерді қажетті тәжірибе базаларымен қамтамасыз ететін университеттің білім беру мекемелерімен және ұйымдармен өзара әрекеттесуінің жақсы ұйымдастырылған жүйесі туралы айтады;

- сауалнамаға қатысқандардың үштен бір бөлігі (**176/28,6%**) базаны өздері тапты. Бұл бір жағынан студенттердің белсенді ұстанымын көрсетеді, екінші жағынан барлық практиканттарды орындармен қамтамасыз ету үшін университет мүмкіндіктерінің шектеулі екендігін көрсетуі мүмкін;

- түлектердің тек 3/0, 5% - ы туыстарының немесе таныстарының көмегін пайдаланды, бұл студенттердің практиканы ұйымдастырудағы жеке байланыстарға тәуелділігінің төмендігін және ресми тарату арналарына деген сенімділікті көрсетеді.

6 - сұрақ

3-кесте

Университет атынан практика жетекшілерінің тарапынан практиканы ұйымдастыру:	респонденттер саны	ұнады	%	жартылай ұнады	%	ұнамайды	%
БАРЛЫҒЫ:	615	531	86,3	75	12,2	9	1,5

- студенттердің басым көпшілігі (531/86,3%) университет басшыларының тәжірибені ұйымдастыруына оң баға береді.

Бұл сүйемелдеудің "Жоғары сапасы", тәлімгерлердің назары және студенттер мен оқытушы-кураторлар арасындағы қалыптасқан байланыс туралы айтады;

- Студенттердің 75/12,2%-ы тәжірибені ұйымдастыру оларды "ішінара" қанағаттандыратынын көрсетті. Бұл жеке ұйымдастырушылық қиындықтардың болуын білдіруі мүмкін (мысалы, нұсқаулардың бұлыңғырлығы, ақпараттың уақытылы болмауы), неғұрлым белсенді қолдау немесе жеке көзқарас қажет;

- респонденттердің тек 1,5%-ы тәжірибені ұйымдастыру оларды "қанағаттандырмайды"деп мәлімдеді. Бұл университет тарапынан тәжірибені ұйымдастыру жүйесінің жалпы тиімділігін растайтын өте төмен көрсеткіш.

7 - сұрақ

4-кесте

Сіз практикаға шығу алдындағы өз дайындық деңгейіңізді қалай бағалайсыз	респонденттер саны	Қанағаттанарлық	%	Қанағаттанарлықсыз	%
Сабаққа	615	598	97,2	17	2,8
Оқушылармен жеке жұмыс жүргізуге	615	568	92,4	47	7,6
Сыныптан тыс іс-шараларды өткізуге	615	578	94,0	37	6,0
Сынып сағаттарын жүргізуге	615	583	94,8	32	5,2
Ақпараттық сағаттарды жүргізуге	615	576	93,7	39	6,3

Осы мәселе бойынша түлектердің сауалнамасының қорытындысы мынаны көрсетеді:

1. Тәжірибеге дайындыққа қанағаттанудың жалпы деңгейі барлық бағыт бойынша өте жоғары (92,4% - дан 97,2% - ға дейін). Бұл университеттің сапалы және жан-жақты педагогикалық дайындықты қамтамасыз ететіндігін растайды.

2. Қанағаттанудың ең жоғары көрсеткіші – 97,2% – сабақтарды өткізуге дайындыққа қатысты, бұл бейіндік пәндерді оқытуда басымдық пен күшті әдістемелік базаны көрсетеді.

3. Ең осал аймақ-оқушылармен жеке жұмыс: мұнда қанағаттану деңгейі 92,4% құрады, ал 47 респондент (7,6%) жеткіліксіз дайындықты көрсетті. Бұл психологиялық-педагогикалық дайындықты күшейту қажеттілігін көрсетуі мүмкін; тәжірибеге бағытталған тренингтер; күрделі жеке жағдайларды модельдеу.

4. Қалған қызмет түрлері бойынша (сыныптан тыс іс-шаралар, сыныптық және ақпараттық сағаттар) қанағаттану деңгейі **93% - дан асады**, бұл да дайындықтың жүйелілігін растайды.

8 - сұрақ

5-кесте

Практикадан өту кезінде қандай қиыншылықтарға тап болдыңыз?	респонденттер саны	Арнайы даярлық пәндері бойынша даярлықтың жеткіліксіздігі	%	қабылдаушы немесе практика жетекшісінің тарапынан нашар көзқарасы және көмегінің болмауы	%	қиындықтарға тап болған жоқпын	%
БАРЛЫҒЫ:	615	115	18,7	54	8,8	478	77,7

Маңызды оң көрсеткіш-студенттердің басым көпшілігі (478/77,7%) тәжірибе кезінде қиындықтарға тап болған жоқ, бұл тәжірибені тиімді ұйымдастырудың, студенттердің сапалы дайындығының және тәжірибе базаларымен жақсы қарым-қатынастың тағы бір дәлелі.

Сонымен бірге,

- әрбір бесінші студент (115/18,7%) арнайы даярлық пәндері бойынша дайындықтың жеткіліксіздігін атап өтті, бұл жоғары курстарда пәндік дайындықты күшейту, теорияны практикамен неғұрлым тығыз интеграциялау, практика басталар алдында ЖОО-да алдын ала оқыту немесе сабақтарды модельдеу қажеттілігін көрсетуі мүмкін;

- респонденттердің салыстырмалы түрде аз, бірақ маңызды үлесі (54/8,8%) тәжірибе жетекшілерімен немесе мектеппен өзара іс-қимыл мәселелерін көрсетті. Бұл жағдайлар ерекше назар аударуды қажет етеді, өйткені эмоционалды фон мен тәжірибе орнында қолдау болашақ мұғалімнің кәсіби мотивациясын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

9 - сұрақ. Іс жүзінде сіз сабақтарды дайындауда және өткізуде қиындықтарға тап болдыңыз ба?

6-кесте

Қиындық түрі	Оң жауап берген студенттер саны (іә)	сауалнамаға қатысқандардың жалпы санының %
Инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану	196	31,9
Әдістемелік, техникалық және көрнекі құралдарды пайдалану	190	30,9
Даралау, саралау, ұжымдық жұмыс элементтері	189	30,7
Сабақтың құрылымы мен кезеңдерін анықтау, уақытты бөлу	188	30,6
Материалдың ғылымилығы, қолжетімділігі және қызықтылығы	184	29,9
Фактілердің, теорияның және практиканың арақатынасы	170	27,6
Жауаптарды талдау және бағалауға түсініктеме беру	169	27,5
Тест тапсырмаларын құрастыру	154	25,0
Сабақ түрін анықтау және мақсаттарды тұжырымдау	117	19,0

Түлектердің сауалнамасының ұсынылған деректері негізінде "Тәжірибе барысында сабақтарды дайындау және өткізу кезінде сіз қиындықтарға тап болдыңыз ба?" (6-кесте), мынаны айқындауға болады:

1. Студенттердің ең үлкен қиындықтары - заманауи педагогикалық тәсілдер мен технологияларды қолданумен байланысты: сауалнамаға қатысқандардың **31% - ы инновациялық педагогикалық технологияларды** қолдануда қиындықтарға тап болды, **әдістемелік, техникалық және көрнекі құралдарды қолдану** қиынға соқты, бұл техникалық жарактандырудың жеткіліксіздігін немесе осы бағыттағы практикалық дағдылардың жетіспеушілігін көрсетуі мүмкін.

2. Сабақтың ұйымдастырылуы мен құрылымы студенттердің үштен бірінде: **сабақтың кезеңдерін анықтау және уақытты тиімді бөлу** респонденттердің **30,6% –** қиындатты, олардың дәл сондай бөлігінде **жекелендіруге және оқушылардың ұжымдық жұмысын ұйымдастыруға тырысқанда** қиындық туғызады.

3. Қиындықтар сабақтың мазмұнды толықтырылуымен де байланысты: сауалнамаға қатысқандардың үштен бір бөлігі (**29,9%**) **материалды қолжетімді, ғылыми және қызықты** ету қиынға соқты; **фактілер мен тұжырымдарды тұжырымдау, теория мен практика арасындағы тепе-теңдік (27,6%), жауаптарды талдау және бағалауға түсініктеме беру (27,5%).**

4. Ең аз қиындықтар туындады: **тест тапсырмаларын құрастыру (25%) және сабақ түрін анықтау және мақсат қою – тек 19% - ы** бұл бағыттағы қиындықтарды көрсетті, бұл жақсы теориялық базаны көрсете алады.

10 сұрақ

7-кесте

Тәжірибе нәтижелеріне қанағаттануды бағалаңыз	респонденттер саны	Қанағат танарлық	%	Қанағаттанарлықсыз	%
Бүкіл оқу курсы бойынша алынған білім мен дағдыларды игеру және бекіту мүмкіндігі	615	597	97,1	18	2,9
Белгілі бір ұйым жағдайында маманның кәсіби құзыреттерін тексеру мүмкіндігі	615	590	95,9	25	4,1
Дипломдық жұмысты орындау үшін практикалық материалдарды жинау және дайындау мүмкіндігі	615	590	95,9	25	4,1
Тәжірибе бағдарламасының сапасы мен мазмұнының болашақ мамандыққа сәйкестігі	615	587	95,4	28	4,6
Тәжірибе базасын таңдау мүмкіндігі	615	586	95,3	29	4,7
Университеттен тағайындалған тәжірибе жетекшісі жұмысының сапасы	615	585	95,1	30	4,9
Білім беру ұйымынан тағайындалған тәжірибе жетекшісі жұмысының сапасы	615	581	94,5	34	5,5
Тәжірибе үшін алған қорытынды бағаның әділдігі	615	572	93,0	43	7,0

Студенттердің өткен тәжірибе нәтижелеріне қанағаттануы туралы сауалнама деректері негізінде (7-кесте) анықталады:

1. Қанағаттанудың жоғары деңгейі:

- **студенттердің 95% - дан** астамы көптеген көрсеткіш бойынша **тәжірибеге** қанағаттанады;

- **ең жоғары қанағаттану (97,1%)** бүкіл оқу барысында **алған білімі мен дағдыларын бекіту** мүмкіндігін тудырады.

Бұл практика теориялық дайындықтың логикалық жалғасы ретінде қабылданатынын растайды.

2. Тәлімгерлердің жұмысы оң бағаланды:

- **ұйымның (95,9%) және ЖОО-ның (95,1%) басшылары да жоғары баға алды.**

Бұл университет пен практика базалары арасындағы жақсы үйлестіру және студенттерге сапалы қолдау көрсету туралы айтады.

3. Тәжірибе кәсіби қалыптасу құралы ретінде:

- Респонденттердің 95,9% - ы өздерінің кәсіби құзыреттерін нақты ортада тексеру мүмкіндігіне қанағаттанады.

Бұл білікті маманды қалыптастыру жүйесіндегі буын ретінде тәжірибенің жоғары әлеуетін көрсетеді.

4. Диплом үшін әділ бағалау және пайдалылық:

- студенттердің басым көпшілігі тәжірибе үшін қорытынды бағаны әділ деп санайды (95,4%) және тәжірибе дипломдық жұмысқа дайындалуға көмектеседі (94,5%).

5. Ең төменгі көрсеткіш (бірақ әлі де жоғары – 93%):

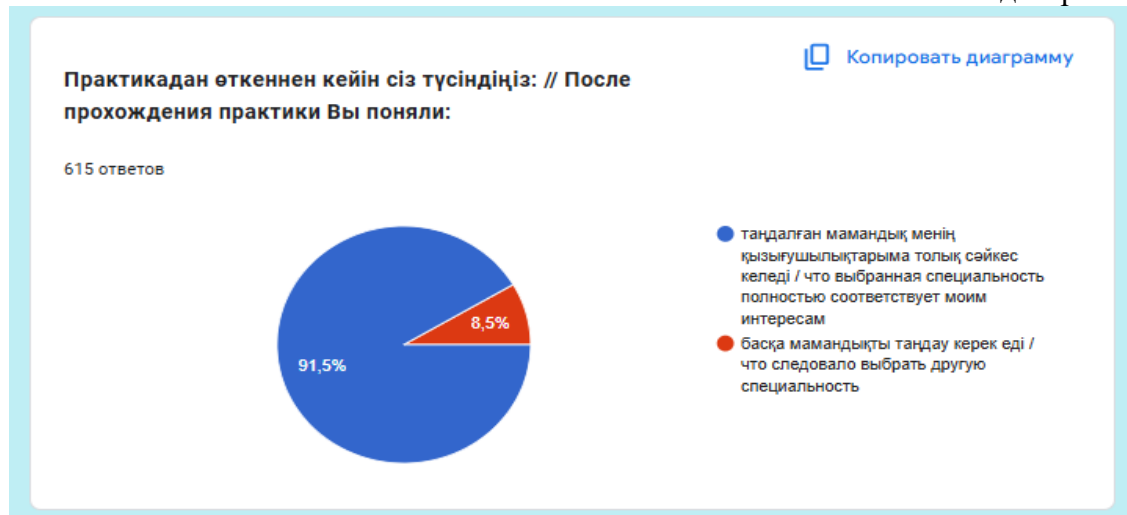
- басқа көрсеткіштерден салыстырмалы түрде төмен сауалнамаға қатысқандар тәжірибе базасын таңдау мүмкіндігін бағалайды;

- түлектердің 43/7% - ы практика базасын таңдау мүмкіндігіне қанағаттанбайды.

Бұл университет үшін серіктестік пен тәжірибе базасын одан әрі кеңейту туралы сигнал болуы мүмкін.

11 - 12 - сұрақ

4-5-диаграмма



Сауалнама нәтижелері университеттегі кәсіптік бағдарлау, академиялық сүйемелдеу және оқыту бағдарламасының мазмұны жүйесі тиімді жұмыс істейтінін растайды: студенттердің 91% - дан астамы мамандықты дұрыс таңдағанына сенімді. Алайда, респонденттердің 52/8, 5% - ы басқа мамандықты таңдау керек деп санайды. Бұл аз үлеске қарамастан, бұл көрсеткіш мансаптық кеңес беруді кеңейту, студенттерді кәсіби қызметпен ертерек таныстыру, қабылдау кезеңінде таңдалған кәсіптің мазмұны мен

болашағы туралы хабардарлықты арттыру қажеттілігін көрсетуі мүмкін.



Осы мәселе бойынша сауалнама нәтижелері университет практикасы тұтастай алғанда өзінің негізгі функциясын орындайтынын растайды - студенттерді нақты кәсіби дағдылар мен тәжірибемен қамтамасыз етеді.

Студенттердің көпшілігі практикадан өтудің нақты практикалық құндылығын атап өтті, бұл практикалық дайындықтың жоғары тиімділігін, университеттік практиканы нақты кәсіби міндеттерге бағдарлауды және практика базаларымен сапалы өзара іс-қимылды көрсетеді:

- Студенттердің $\frac{3}{4}$ бөлігі (75%) мамандығы бойынша болашақ жұмыс үшін қажетті нақты білім мен дағдыларды алды;

- 21,1% тәжірибе оларға университетте бұрын алған білімін қолдануға мүмкіндік бергенін, яғни нақты кәсіби орта жағдайында теориялық білімді сынақтан өткізуге арналған платформа болғанын атап өтті;

- студенттердің тек 3,9% - ы практика айтарлықтай пайда әкелмеді немесе есеп үшін ақпарат жинауға азайды деп санайды (жеке жағдайлар: практиканы ұйымдастырудағы кемшіліктер, тәлімгерлер тарапынан әлсіз басшылық немесе практика базасында орынсыз жағдайлар болуы мүмкін).

Тәжірибе нәтижелері мен деректерді салыстыру кезінде мамандық таңдаудың дұрыстығын растау арасындағы тікелей байланыс мәселелері бойынша сауалнаманы талдау негізінде (8, 9-кестелер):

8-кесте. Студенттер тәжірибеден кейін не алды:

Жауап	респонденттер саны	Осы жауапты таңдағандар саны	%
мамандық бойынша болашақ жұмыс үшін қажетті білім мен дағдыларды	615	461	75,0
университетте алған білімдерін іс жүзінде жүзеге асыру мүмкіндігін	615	130	21,1
ештеңе немесе тек есепті жазу үшін қажетті ақпаратты	615	24	3,9

9-кесте. Мамандық таңдаудың дұрыстығын түсіну:

Жауап	респонденттер саны	Осы жауапты таңдағандар саны	%
-------	--------------------	------------------------------	---

таңдалған мамандық менің қызығушылықтарыма толық сәйкес келеді	615	536	91,5
басқа мамандықты таңдау керек еді	615	52	8,5

1. Тәжірибе нәтижелері мен мамандық таңдаудың дұрыстығын растау арасындағы тікелей байланыс:

- Студенттердің 91,5% - ы өз мамандықтарының мүдделерге сәйкес келетініне сенімді және бұл олардың 75% - ы практикалық білім мен дағдыларды игергенімен, ал 21,1% - ы университеттік білімді жүзеге асыру мүмкіндігімен байланысты;

– практика студенттердің көпшілігі үшін олардың кәсіби өзін-өзі сәйкестендіруін нығайтқан оң тәжірибеге айналды (жиынтық көрсеткіш-96%).

2. Студенттердің аз санының көңілі қалды:

- студенттердің 10% - дан азы дұрыс емес мамандықты таңдағанын түсінді (8,5%) және тәжірибе ешқандай пайда әкелмеді деп санайды (3,9%).

Бұл уәждеменің әлсіздігі, тәжірибе базасын дұрыс таңдамау немесе тәлімгерлердің жеткіліксіз қолдауы сияқты атаулы мәселелердің болуын көрсетуі мүмкін.

13-сұрақ Университетті аяқтаған кезде сіз келесі дағдыларды / білімді қай деңгейде алдыңыз?

10-кесте

№	Тұжырымдар	Сіздің жауабыңыз (сауалнамаға қатысқандар саны / %)		
		Жоғары / (толық қанағаттандым)	Орташа / (ішінара қанағаттандым)	Төмен (толық қанағаттанбаймын)
1	Өз мамандығы бойынша кәсіби дағдылар	468 / 76,1%	153 / 24,9%	3 / 0,5%
2	Теорияны іс жүзінде қолдана білу	460 / 74,8%	154 / 25,0%	6 / 1,0%
3	Қарым-қатынас жасау қабілеті, командада нәтижелі жұмыс істеу қабілеті	493 / 80,2%	125 / 20,3%	5 / 0,8%
4	Өзін-өзі оқыту, өзін-өзі дамыту қабілеті	490 / 79,7%	125 / 20,3%	7 / 1,1%
5	Жаңа идеяларды дамыту және шешім қабылдау қабілеті	483 / 78,5%	134 / 21,8%	6 / 1,0%
6	Көшбасшылық қасиеттер	444 / 72,2%	170 / 27,6%	10 / 1,6%
7	Ғылыми-зерттеу қызметінің дағдылары	420 / 68,3%	193 / 31,4%	10 / 1,6%
Орташа жалпыланған пайыздық көрсеткіш:		75,7%	24,5%	1,1%

Университетті бітірген кезде негізгі құзыреттіліктерді игеру деңгейін бағалау бойынша түлектердің сауалнамасының нәтижелері білім беру мен дайындық сапасына "жоғары қанағаттанушылықты" көрсетеді:

- Жоғары деңгейді әр түрлі дағдылар бойынша респонденттердің 68,3% - дан 80,2% - на дейін атап өтті. Бұл орта есеппен студенттердің 75,7% құрайды.
- Қанағаттанудың орташа деңгейі 20,3% - дан 31,4% - ға дейін, орташа есеппен 24,5% құрады.
- Төмен деңгей әрең кездеседі-орташа есеппен 1,1% ғана.

Ұсынылған құзыреттер рейтингінде (11-кесте) қолданбалы және коммуникативтік салаларда неғұрлым игерілген, ал ғылыми-зерттеу даярлығы күшейтуді талап етеді:

P/c №	Дағды	жоғары деңгейдегі студенттердің %
1	Командада жұмыс істей білу және қарым-қатынас жасау	80,2%
2	Өзін-өзі оқыту және өзін-өзі дамыту	79,7%
3	Жаңа идеяларды дамыту, шешім қабылдау	78,5%
4	Теорияны практикада қолдану	74,8%
5	Көшбасшылық қасиеттер	72,2%
6	Мамандық бойынша кәсіби дағдылар	76,1%
7	Ғылыми-зерттеу қызметі	68,3%

14-15 - сұрақ

Еңбек нарығында Сіздің мамандығыңызға деген сұранысты қалай бағалайсыз?	респонденттер саны	Жоғары	%	Орташа	%	Төмен	%
БАРЛЫҒЫ:	615	418	68,0	179	29,1	18	2,9

Сіз алдағы 3-5 жылда өзіңіздің мансаптық перспективаңызды қалай бағалайсыз?	респонденттер саны	Өте жоғары	%	Жоғары	%	Орташа	%	Төмен	%
БАРЛЫҒЫ:	615	232	37,7	276	44,9	101	16,4	6	1,0

Мамандыққа деген сенімділік студенттердің болашақ мансапқа деген оптимизміне тікелей әсер етеді. 12-13 кестелердің деректері негізінде студенттердің өз мамандықтары мен мансаптық перспективаларына деген сұранысты оң қабылдауы туралы айтуға болады:

- студенттердің көпшілігі өз мамандықтарының еңбек нарығында сұранысқа ие екендігіне сенімді (68%), бұл нарық талаптарына сәйкес келетін кәсіптік даярлықта ЖОО-ның дұрыс бағдары туралы айтады;

- студенттердің 83% - ға жуығы (508 адам) болашаққа сенімді қарайды және жақсы мансаптық мүмкіндіктерге сенеді, бұл олардың мамандығына деген сұраныстың оң бағасымен өзара байланысты.

16 - сұрақ

Сіздің мансаптық өсуіңіз үшін қандай факторлар маңызды болады деп ойлайсыз?	респонденттер саны	Қосымша білімнің немесе сертификаттаудың болуы	%	Жұмыс тәжірибесі	%	Кәсіби қарым-қатынастар мен байланыстар	%	Жеке қасиеттер (бастамашылық, табандылық және т.б.)	%
БАРЛЫҒЫ:	615	250	40,7	232	37,7	23	3,7	110	17,9

«Сіздің мансаптық өсуіңіз үшін қандай факторлар маңызды болады деп ойлайсыз?» мәселесі бойынша түлектердің сауалнамасының нәтижелері студенттердің табысты мансап құру туралы басымдықтары мен түсініктерін көрсетеді:

1. Білім беру және сертификаттау көпшілік үшін сәттіліктің негізгі факторы болып табылады (40,7%). Бұл ресми білімге деген жоғары сенім мен еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілікті арттыруға деген ұмтылыс туралы айтуы мүмкін.

2. Жұмыс тәжірибесі екінші орында (37,7%). Бұл түлектердің практикалық дағдылар мен нақты тәжірибенің маңыздылығын түсінуін көрсетеді.

3. Жеке қасиеттер (бастамашылық, табандылық және т.б.) 17,9% таңдады - бұл салыстырмалы түрде аз, бірақ маңызды көрсеткіш, бұл "жұмсақ дағдылар" де бағаланатынын көрсетеді.

4. Байланыстар мен байланыстар соңғы орында (3,7%), бәлкім студенттердің кәсіби қауымдастықтарға жеткіліксіз қатысуы немесе желіні бағаламауы.

17 – сұрақ. Сіздің ойыңызша, түлектерді жұмысқа орналастыру қиындықтарының негізгі себебі неде?

15-кесте

Сіздің ойыңызша, түлектерді жұмысқа орналастыру қиындықтарының негізгі себебі неде?	респонденттер саны	Қиындықтар жоқ	%	Мектептерде, оның ішінде қалалық мектептерде бос орындардың болмауы	%	Жұмыс берушілердің жоғары талаптары	%	Еңбекақы төлеу сәйкестігі	%
БАРЛЫҒЫ:	615	263	42,8	96	15,6	13	2,1	8	1,3

кестенің жалғасы

Университетті бітіргеннен кейін және жұмысқа орналасу кезінде бос жұмыс орындары ақпараттың жетіспеушілігі	%	Бастапқыда дұрыс емес мамандық таңдау, көбінесе туыстарының қалауы бойынша	%	Жоғары бәсекелестік жұмысқа орналастыру бойынша конкурста тәжірибелі педагогтармен ҰБТ	%	Түлектердің мамандығы бойынша, оның ішінде ауылдық жерлерде жұмыс істегісі келмеуі	%	Дайындықтың төмен деңгейі (тестілеу ұпайларының жетіспеушілігі ПББ және ҰБТ	%	Тәжірибе мен жұмыс өтілінің болмауы	%
25	4,1	14	2,3	30	4,9	18	2,9	30	4,9	120	19,5

"Сіздің ойыңызша, түлектерді жұмысқа орналастыру қиындықтарының негізгі себебі неде?" сұрағына жауаптарды талдау кезінде мынаны атап өтуге болады:

1. Жұмысқа орналасуда қиындықтар жоқ - 263 адам (42,8%). Сауалнамаға қатысқандардың жартысына жуығы жұмысқа орналасу кезінде қиындықтарға тап болмайды деп санайды. Бұл түлектерді даярлаудың жалпы табыстылығын көрсететін оң көрсеткіш.

2. Тәжірибе мен жұмыс өтілінің болмауы - 120 адам (19,5%). Бұл себеп - респонденттердің пікірінше, жас мамандарды жұмысқа орналастыру тәжірибесіндегі ең маңызды және қайталанатын себептердің бірі.

3. Мектептерде, оның ішінде қалалық мектептерде бос жұмыс орындарының болмауы - 96 адам (15,6%). Респонденттер арасындағы қиындықтардың жиі кездесетін себебі.

4. Жұмысқа орналастыру бойынша конкурстан өту кезінде тәжірибелі педагогтармен жоғары бәсекелестік - 30 адам (4,9%). Сауалнамаға қатысқандардың пікірінше, тәжірибелі әріптестермен бәсекелестік жағдайында жас мамандарға еңбек нарығында өту қиын.

5. Дайындықтың төмен деңгейі (тестілеу, балл және т.б.) - 30 адам (4,9%). Бұл көрсеткіш білім беру сапасын күшейту және қорытынды аттестаттауға дайындық қажеттігін көрсетеді.

6. Бос жұмыс орындары туралы ақпараттың жетіспеушілігі - 25 адам (4,1%). Түлектерге мансаптық қолдау және ақпараттандыру мәселелерінде университеттің жақсы қолдауы қажет екенін айтады.

7. Мамандығы бойынша жұмыс істеуге құлықсыздық, әсіресе ауылда-18 адам (2,9%). Түлектерді бөлу проблемасы және ауылдық жерлерде мамандық бойынша жұмыс істеуге уәждеменің болмауы анықталады.

8. Кәсіпті дұрыс таңдамау, оның ішінде туыстарының ықпалымен - 17 адам (2,8%). Жоғары оқу орнына түскенге дейін оқушылармен кәсіптік бағдар беру жұмысын кеңейту қажеттігін атап көрсетеді.

9. Жұмыс берушілердің жоғары талаптары - 13 адам (2,1%) және сәйкес емес жалақы - 8 адам (1,3%). Бұл факторлар да әсер етеді, бірақ салмағы салыстырмалы түрде аз.

18 – сұрақ. Болашақта біздің университетпен қандай байланыс түрінде болғыңыз келеді?

16-кесте

Болашақта біздің университетпен қандай байланыс түрінде болғыңыз келеді?	респонденттер саны	Оқу орнындағы түлектердің кездесуі	%	Түлектер қауымдастығының қызметі аясында	%
БАРЛЫҒЫ:	615	328	53,3	113	18,4
кестенің жалғасы					
Жұмыс беруші ретінде	%	Кәсіби және әлеуметтік мәселелерде консультациялық қолдау	%	Мен бұдан әрі байланыстың қажеттілігін сезінбеймін	%
117	19,0	189	30,7	62	10,1

Сұрағы бойынша түлектердің сауалнамасы нәтижелеріне сүйене отырып: "Болашақта біздің университетпен қандай байланыс түрі болғыңыз келеді?" өзара әрекеттесудің қолайлы формалары анықталды:

1. Alma Mater – де түлектердің кездесуі-328 адам (53,3%). Бұл ең танымал нұсқа, университетпен күшті эмоционалды байланыс және бейресми байланыс арқылы байланыста болуға деген ұмтылыс туралы айтады.

2. Кәсіби және әлеуметтік мәселелерде консультациялық қолдау – 189 адам (30,7%). Түлектер университеттен кәсіби бағдарлауға, дамуға және мүмкін жұмысқа орналасуға көмек күтеді, бұл тәлімгер және ресурс ретінде университетке деген сенімнің жоғары деңгейін көрсетуі мүмкін.

3. Жұмыс беруші ретінде (серіктестік) – 117 адам (19,0%). Әрбір бесінші респондент университетті кадрлық серіктес ретінде қарастыруға дайын. Бұл түлектердің кәсіби өсуінің бар екендігін көрсетеді және жұмысқа орналасу және тағылымдама шеңберінде ынтымақтастық үшін перспективалар ашады.

4. Түлектер қауымдастығы аясындағы қызмет – 113 адам (18,4%). Түлектер құрылымдық қоғамдастыққа қызығушылық танытады, бұл университеттің берік бітіру желісін құруға және брендтің дамуына ықпал етуі мүмкін.

19 - сұрақ

17-кесте

Егер Сізде қайтадан таңдау мүмкіндігі болса, біздің университетімізді таңдар ма едіңіз?	респонденттер саны	Иә	%	мүмкін иә, жауап беру қиынға соғады	%	Жоқ	%	мәселені елемеді	%

БАРЛЫҒЫ:	615	477	77,6	34	5,5	50	8,1	54	8,8
-----------------	------------	------------	-------------	-----------	------------	-----------	------------	-----------	------------

"Егер сіз қайтадан таңдауыңыз керек болса, сіз біздің университетті таңдайсыз ба?" сұрағы бойынша университетке деген түлектердің сауалнамасының нәтижелері адалдықтың жоғары деңгейін көрсетіңіз:

- 477 адам (77,6%) өз университетін қайтадан таңдауға дайын екендіктерін білдірді, Бұл алған біліміне және жалпы оқу тәжірибесіне қанағаттанудың маңызды көрсеткіші.
- 34 адам (5,5%) – қайта таңдауды жоққа шығармайды, бірақ білім беру ортасындағы оң өзгерістермен сақталуы мүмкін ықтимал "тербелмелі" топқа күмәнданыңыз.
- 50 адам (8,1%) – университетке қайта түспес еді, бас тартудың төмен пайызы қанағаттанбаған студенттердің аз үлесін көрсетеді, бірақ ол себептерді талдауға назар аударуға лайық (мүмкін тәжірибе сапасы, байланыс немесе оқу жағдайлары).
- 54 адам (8,8%) – жауап бермеді, бұл бейтарап позицияны немесе қатысудың төмендеуін көрсетуі мүмкін. Елемеу сауалнамаға қатысуға мотивацияның жеткіліксіздігін немесе оқуды бітіргеннен кейін университетпен байланыстың жоқтығын білдіруі мүмкін.

Сауалнама нәтижелері бойынша негізгі қорытынды.

1. Жалпы, сауалнама нәтижелері **педагогикалық тәжірибені ұйымдастырудың жоғары тиімділігін растайды**. Барлық негізгі көрсеткіш бойынша **оң бағалар 93%-дан** асқан. Бұл университеттің **болашақ педагогтардың кәсіби даярлығын қалыптастыру миссиясын табысты жүзеге асырып отырғанын көрсетеді – жоғары деңгейлі жүйе арқылы** тәжірибеге бағытталған оқыту кадрларды кәсіби таңдау мен мотивацияға бейімдейді.

Оқушылар жоғары кәсіби сенімділік танытты, бұл білім сапасын, мамандықтың келешегін оң қабылдайтынын білдіреді. Мұндай деректер университеттің білім беру стратегиясының табыстылығының маңызды көрсеткіші болып табылады және аккредитация, сыртқы баға және имидждік позициялау үшін пайдаланылуы мүмкін.

2. Сауалнаманың нәтижелері **тәжірибе сапасына** (95%, 7-кесте) және мамандық таңдаудың дұрыстығына (93,7%, 2–3-диаграмма) қатысты **жоғары қанағаттануды** көрсетеді. Бітіргендер білім мен дағдыларды ғана емес, кәсіби бағытқа берілгендік танытқанын, **бұл университеттің практикалық оқытуда мақсатты әрі жүйелі жұмыс істеп жатқанын дәлелдейді**.

3. Сұхбат қорытындылары талапкерлердің бірінші кезекте ішкі уәждеме мен мамандыққа қызығушылыққа бағдарланғанын абитуриенттерді көрсетті (461/75%). Сонымен қатар олар болашақ мансап мүмкіндіктері мен бәсекеге қабілеттілікті жоғары бағалады (135/22%). Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны да маңызды (198/32,2%), сондай-ақ мақсатты грантқа түсу мүмкіндігі салдарынан прагматикалық таңдау (49/8%) байқалды. Сондай-ақ, кәсіптер туралы көбірек білу қажеттігі (30/4,9%) анықталды – бұл кәсіптік бағдар береді қолдауды күшейту қажет екенін білдіреді.

4. Бітіргендердің басым көпшілігі (90%-дан артық) мұғалім мамандығына **мықты қызығушылық пен саналы мамандық таңдауды көрсетті** – бұл университеттің білім саясатын дамытуға маңызды бағыт және жоғары сапалы педагогикалық кадрлар дайындауда өткеннің маңызды рөлі екендігін дәлелдейді. Оқушылар практиканы алдымен теориялық білімді бекітуге бағытталған оқу кезеңі ретінде қабылдайды (586/95,3%). Алайда, жеткіншектердің төрттен бірі (170/27,6%) тәжірибені мансап бастамасы құрал ретінде қарастырады – бұл университеттің жұмыс берушілермен тығызарак қарым-қатынас орнатылып, мансаптық қолдау мен тәжірибені жұмысқа дайындық стратегиясына кіріктіру қажеттігін көрсетеді.

5. Сауалнама университетті академиялық орта ғана емес, сонымен бірге кәсіби қалыптасу жағдайын қамтамасыз ететін ұйымдық-практикалық орталық ретінде

бағалайтынын көрсетеді. Университет арқылы тәжірбиелік базалардың 70%-дан астамға дейін **қамтамасыз етілуі жүйелілік, жауапкершілік пен тұрақты серіктестік байланыстарына дәлел.** Десе де, оқушылардың шамамен үштен бірі (29%) тәжірибені өз бетінше ұйымдастырады – *бұл тәжірибе базаларын кеңейту, серіктестік желіні ұлғайту және тәжірибемен байланысты ақпараттық қолдауды жақсарту қажеттілігін білдіреді.*

6. **Тәжірибені ұйымдастыру мен басқарудағы көрсеткіштер жоғары дәрежеде -** 86,3% қанағаттанғанын мәлімдеді. Бұл тәжірибе жетекшілерінің кәсіби, жауапты, белсенді жұмыс жасайтынын дәлелдейді. Алайда кейбір студенттердің (12,2%) айтқанындай, орын алған қиындықтар қолданылатын өзара әрекет критерийлерін нақтылау, *кері байланыс формаларын стандарттау және жекешеленген қолдауды күшейту қажеттігін көрсетеді.*

7. Тәжірибеге дейінгі даярлық дәрежесі жоғары - орташа бағалауда 94,4%. **Бұл бағдарламаның сапасын және оқытушылар мен әдіскерлердің құзыреттілігін растайды.** Алайда жеке оқушылармен жұмыс (92,4%) сияқты практикалық бағыттағы компоненттерді күшейту үшін кейстер, рөлдік жаттығулар мен педагогикалық шеберханаларды енгізу ұсынылады.

8. **Жалпы тәжірибе ұйымдастырылуы сәтті болса да,** шамамен әрбір бесінші студент пәндік дайындық жеткіліксіз деп санайды (18,7%), және оннан бірі (8,8%) жетекшілермен өзара әрекеттенуде қиындықтарға, туындағанын айтады - *тәжірибелік сапаны арттыру үшін пәндік әдістемені тереңдету, мектеп жетекшілігі арқылы кураторлықты дамыту және тәжірибелік локациялардан кері байланыс жинау ұсынылады.*

9. Оқушылардың сабақ өткізуге дайындықтары **жоғары дәрежеде болғанмен** (6-кесте), 28,1%-дан (кейбір бағыттар – 32%) құралған жоғары көрсеткішке қарамастан, әдістемелік және технологиялық қиындықтарға, тап болғанын көрсетті, оның ішінде - инновациялық тәсілдер, дифференциация жолдары, ғылыми материалды берудің қиындықтары байқалды. Бұл тақырыптар *студенттерді практикалық дайындыққа бағытталған тренингтермен, цифрлық ресурстармен қамтамасыз ету және жетекші-практиктермен тәжірибелік қолдауды күшейту арқылы шешімді.*

10. Сауалнама көрсеткендей, түлектердің басым көпшілігі (91,5%) практикадан өткеннен кейін мамандық таңдаудың дұрыстығын дәлелдеді. **Бұл-педагогикалық практика кәсіби өзін-өзі анықтауға ықпал ететіндігінің маңызды дәлелі, ал университет уәжді және саналы мамандарды даярлауда өз функциясын тиімді орындайды.** Сонымен қатар, басқа мамандықты таңдау керек деп есептейтін респонденттердің бөлінген тобы (52/8, 5%) *мансаптық кеңес беруді кеңейту, студенттерді кәсіби қызметпен ертерек таныстыру, қабылдау кезеңінде таңдалған мамандықтың мазмұны мен болашағы туралы хабардарлықты арттыру бойынша одан әрі жұмысты жақсарту қажеттілігін көрсетеді.*

Түлектердің университетті бітірген кездегі негізгі құзыреттіліктерді игеру деңгейін бағалау бойынша сауалнама қорытындысы бойынша (10, 11-кестелер) респонденттердің көпшілігінде дағдыларды игерудің "жоғары" деңгейі (орташа жалпыланған көрсеткіш - 75,7%) - бұл университеттің тәжірибеге бағдарланған, тұлғалық және коммуникативтік қасиеттерін дамытуға бағытталған кәсіби даярлыққа жүйелі көзқарасының нәтижесі. Сондай-ақ, "жоғары" деңгейде түлектер коммуникация, топтық жұмыс, өзін-өзі оқыту және шешім қабылдау (79,5%) сияқты soft-skills (әмбебап тұлғалық және әлеуметтік дағдылар) қалыптастыруды атап өтті. Сонымен қатар, ғылыми қызмет дағдылары салыстырмалы түрде төмен деңгейде (68,3%), бұл студенттерді даярлаудың зерттеу компонентін қосымша қолдау қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

12. Мансаптық өсу үшін ең маңызды мәселелерде түлектер бірінші кезекте құзыреттіліктің ресми көрсеткіштеріне - дипломдарға, сертификаттарға және жұмыс өтіліне бағытталған. Сонымен қатар, жеке қасиеттер мен байланыстарды олар әзірге онша маңызды

емес деп қабылдайды, дегенмен олар нақты мансапта жиі маңызды рөл атқарады, сондықтан тәжірибе мен сертификаттау мүмкіндіктерін күшейтіп, студенттердің жұмсақ дағдылары мен кәсіби желілік дағдыларын дамытқан жөн.

13. Сауалнамаға қатысқандардың жартысына жуығы (42,8%) жұмысқа орналасу кезінде қиындықтарға тап болмайды деп санаса да, түлектердің көзқарасы бойынша негізгі проблема - олардың көптеген білім беру ұйымдарында тәжірибесі мен бос жұмыс орындарының болмауы (35,1%). Осыған байланысты тағылымдамалар мен практикалар желісін кеңейту, ерте кезеңдерде кәсіптік бағдар беру жұмысын дамыту, түлектер үшін бос жұмыс орындарының ашық базасын қалыптастыру, жұмыс берушілермен өзара іс-қимылды арттыру мүмкіндігін көздеу қажет.

14. Сауалнамаға қатысушылардың пікірінше, түлектер болашақта университетпен байланыста болғысы келеді: түлектердің кездесулеріне деген жоғары қызығушылық (53,3%) тұрақты іс – шаралар мен қарым-қатынас платформасын құру қажеттілігін көрсетеді; консультациялық қолдау сұрауы (30,7%) мансаптық және әлеуметтік сүйемелдеу қызметін қалыптастыруды талап етеді; жұмыс берушілер ретінде ынтымақтасуға дайын болу (19,0%) - жұмыс берушілердің әлеуеті, бірлескен жобаларды, тағылымдамаларды және мансаптық іс-шараларды дамыту; Түлектер қауымдастығының дамуы (18,4%) қатысуды күшейте алады және университетпен қарым-қатынасты белсенді және бейресми етуге көмектеседі; және болашақта университетпен байланыстан бас тартудың төмен пайызы (10,1%) студенттердің университетке деген адалдығын көрсететін оң сигнал болып табылады.

15. **Университет тәжірибені ұйымдастыру жұмыстарын жақсарту бойынша ұсынылған:**

- *студенттердің болашақ қызмет саласында практикалық дағдыларын қалыптастыруға бағытталған пәндерді барынша енгізе отырып, оқу бағдарламаларын жаңғырту;*

- *практика барысын тиімді мониторингтеу, кестелерді үйлестіру, құжаттамамен алмасу және студенттермен кері байланысты ұйымдастыру үшін цифрлық және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануды кеңейту;*

- *білім беру ортасының өзекті талаптарына сәйкес оқыту тәсілдерін үнемі жаңғырту;*

- *нақты жағдайларда жұмыс істеу дағдыларын дамыту үшін студенттерді практика базаларымен бірлескен жобалық қызметке тарта отырып, өндірістік практика мүмкіндігін кеңейту.*

Есеп материалдары университеттің мамандарды тәжірибеге бағдарланған даярлау, кәсіптік бағдарлау жұмысын түзету және білім беру бағдарламаларын ілгерілету стратегиясы саласындағы жұмысын одан әрі жетілдіру үшін пайдаланылуы мүмкін.